

מחודש

פרשת קרח

החומא פוגם בכל שרשי נשמתו

פניני וחידושי אור החיים הק'

צריך הכנה דרבה לעמוד לפני ה'

אתה וכל עדתך היו לפני יי אתה והם ואהרן מחר (טו). עוד ירצה לומר שיכינו עצמן בקדושה ובטהרה כדי שיהיו ראויים להיות לפני ה', והוא מאמר היו לפני ה', ואולי כי לזה נתן להם זמן ואמר מחר. ובפרט זה לא שתף עמהם אהרן, כי מוכן ועומד הוא, אלא שהזכירו אחר כך ואמר אתה והם ואהרן, שגם הוא יהיה עמהם:

טעם התגלות השכינה לכל העדה

וירא כבוד יי אל כל העדה (טו, טז). נתגלית שכינתו יתברך לכל העדה, כדי שיכירו כי הוא העושה משפט כתוב, והוא הבורר הראוי לשרת לפניו:

בני ישראל הם חפצי שמים וה' מקפיד על חסרונם

דבר אל העדה לאמר (טו, טז). אמר דבר לשון קושי, בענין זה שאינו אלא טובה להציל נפשם. להגיד כי יקפיד ה' על הרוצה לחבול בעצמו שלא לעלות, לזה בא דבר מלך שלטון להכריחו לעלות לבל יפסידו עצמן, שהם נכסי שמים. ואמר תיבת לאמר פעם שנית, ולא הספיק במה שקדם לומר וידבר וגו' לאמר, לצד שאמר דיבור לשון קושי, הודיע כי קושי זה עצמו, הוא לדוממות עם סגולה, שיקפיד ה' על חסרונם:

המשפיל עצמו בפני מחרפיו - זוכה לכבוד

ויקם משה וילך אל דתו ואבירם וגו' (טו, טז). צריך לדעת טעם אומרו ויקם, ואם להודיע שהיה יושב מה יצא לנו מהודעה זו. אכן ירצה על דרך אומרו (משלי טז יח) לפני שבר גאון, ולפני כבוד ענוה (שם יח יב), ואמרו ז"ל (שמו"ר מה ה) 'השפילתי הגבהתי', והוא מאמר הכתוב ויקם משה, קימה היתה לו במה שהלך לדתן ולאבירם, האנשים הרשעים אשר חרפוהו ולא רצו לבא אצלו, והשפיל עצמו הוא והלך אצלם, עליהם נאמר 'לפני שבר גאון', ועל משה 'ולפני כבוד ענוה':

ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי ודתן ויבירם בני אליאב ואון בן פלת בני ראובן: ויקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים נשיאי עדה וגו': ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם רב לכם פי כל העדה כלם קדשים וכתובם יי ומדוע תתנשא על קהל יי: (במדבר טז, א-ג)

ויקח קרח וגו'. צריך לרעת אומרו ויקח. ורבותינו ז"ל אמרו (עי' במדבר יח ג) 'לקח עצמו לכל אחד', ולדרך זה חסר 'עצמו', כי זכרון קרח הוא לומר מי הוא החולק, וחסר הנחלק, ואם כוונתו לומר כדברי אונקלוס ואחפ"ל, אין שיעור תיבת ואחפ"ל כשיעור תיבת ויקח, אלא שהתרגום מפרש המכוון, והגם שדבריהם אמת, עוד יש לאלוה מילין לדייק תיבת ויקח על נכון: ב' יש להעיר על דבר אמת, למה יזכיר ה' זכרון הדקיקים יצהר קהת לוי במעשה בלתי הגון כזה, ומה צורך יש בדבר. ורבותינו ז"ל אמרו (שם שם ה; תנחומא ד) 'שהתפלל יעקב על עצמו שלא יזכר במעשה זה', משמע שצריך היה ליזכר אלא שהתפלל, ואני מתפלל גם על אותם שהזכיר:

ג' יש לרעת כוונת הכתוב במאמר ודתן ואבירם, מה כוונת הכתוב בזכרונם מה מעשיהם, אם לומר שגם הם חלקו עצמן, היה לו לכוללן בלתיאח, ויאמר ויקחו קרח וגו' ודתן ואבירם, ואם כוונתו לומר שקרח לקח אותם, היה לו לומר ויקח קרח וגו' דתן ואבירם וגו'. ד' אומרו ויקמו לפני משה, מה יגיד הכתוב בקימה זו, אם לומר שצאו לחלוק, אחרי כן הוא אומר ויקהלו וגו' ויאמרו וגו', ואם לומר שעמדו בקומה זקופה לפניו, היה לו לומר ויקומו אחר ויקהלו, על זה הדרך ויקהלו וגו' ויקומו וגו' ויאמרו וגו', ולמה הפסיק בין ויקומו לויקהלו במאמר ואנשים מבני ישראל וגו': ...

ולרבותינו ז"ל (סנהדרין קט:): ראיתי שאמרו טעם שהזכיר הכתוב זכרון מולידיו, וזה לשונם: 'קרח שעשה קרחה בישראל, בן יצהר שהרתיח את העולם כלהרים, בן קהת שקיהה שיני מולידיו, בן לוי שנעשה לויה לגיהנם, ולחשוב גם בן יעקב שעקב עצמו לגיהנם, יעקב ביקש רחמים וכו', ע"כ. ובעיני יפלא למה יכנה דברים הרעים לשמות הדקיקים, ולא די זה אלא שמקשה בעל הדקשה ולחשוב בן יעקב וכו', אשר לא נכון להזכיר שם מבחר האבות בדרך זה. עוד יש להעיר בראומם שעקב עצמו לגיהנם, הלא כבר אמר בן לוי שנתלוה לגיהנם, ולמה יכפול הדבר שני פעמים:

ולחאיר אור תורה אסדר שנים שלשה גרגרים מסתרי תורה. הא' כי ענפי הקדושה אשר הכין וסדר המאכל ברוך הוא, הם שצילי ומשפטי התורה אשר חקק ה' ביד משה עבדו, וכל המחליף סדר מסדרו הגה הוא עוקר הענף ההוא בסוד בחינת

נשמתו, ועושה הענף ההוא ענף רע כי יסתלק ממנו כח המקדש, וזה לך האות סוד הקרבן אשר יתפגל ויחשב טמא במחשבת חוץ לזמנו וחוץ למקומו וזנותו, ויך מכבוד קדושתו להיות טמא ומחייב אוכליו כרת:

ב' כי הענף עצמו שבו פעל און הוא קודם לשלוח צו יד, בסוד תפסדך קדשך וימי' ב' (טו), נמאלת אומר כי ענף הקדושה יהפך לרעה, ויהיה הודו לו למשחית רחמנא ליצלן: ג' דע כי בחינת הנשמות אשר נטע ה' בעצמו הם אותיות התורה, כידוע ליודעי חן: ד' דע כי כשברא ה' את האדם, ברא נטע אחד שבו כלולים כל ענפי הקדושה, וכשחטא ונפגם נפגמו כל הנשמות שהיו תלויים בו, וכל שיאלו ממנו פגומים היו, עד שיאתה נפש אברהם אבינו ונתלבנה באמצעות עשר נסיונות, ונתברר הפסולת בישמעאל, ויתנה נשמת יצחק ונתלבנה בעקדה, ונתברר הפסולת בתגבורת האש הוא עשו, ויתנה נשמת יעקב בלא שום דופי, והוא מה

שהעירונו רבותינו ז"ל במאמרם (ב"מ פד.) 'שופריה דיעקב אצינו מעין שופריה לדאדם קדמאה', ע"כ. פירוש שלא היה זו פסולת כאלה קודם שחטא:

נמצינו אומרים שהאילן הוא יעקב, ויאלו ממנו שנים עשר ענפים, ואחד מהם הוא לוי, ענף זה העניף שלשה ענפים גרשון קהת ומררי, וקהת העניף ארבעה ענפים עמרם יאהר חזרון ועוזיאל, וענפי יאהר הוא קרח. והנה בבא קרח להחליף ענפי הקדושה ולהפך הכהונה ממקומה, נפגמו ענפי הקדושה שבשורש נשמתו שהיו כולן לשבת, והתחיל ממטה למעלה, בראשונה הענף עצמו שהוא קרח, בתחלה היה נקרא קרח טהור, **בן יצחק** שהיה מאיר לעולם כלהרים, **בן קהת** שהיה מקהה שיני כל רואה גדולתו ומעלתו, **בן לוי** שנתלוה מיום לידתו להקדוש ברוך הוא בכמה מעלות:

ועבשיו הענף עצמו שנקרא קרח נפגם ועשה בו קרחה, ולא ענפו לבד, אלא גם שורש הענף שבה ממנו שהוא יצחק נהפך לרעה כשורש נשמתו והרתיח כל העולם כולו כלהרים, ולא שורש אחד לבד, אלא גם שורש שלמעלה ממנו שהוא **בן קהת** נהפך לרעה להקחות שיני מולידיה, ולא זו בלבד, אלא גם שורש הענף הראשון (לוי) שיאל מיעקב, שורש של נפש קרח אשר שם נעקרה – נפגמה, ועשתה בו נקמה ללוותו לגיהנם. וממה שלא הזכיר הכתוב בן יעקב, עדיין שורש הראשון שהוא בעיקר האילן

שהוא יעקב לא נודעו מעשיו, אם גם עדיו הגיע הפגם ונמאץ נעקר שורשו של קרח מעיקרו או לא:

ודע שיש מחלוקת רבותינו ז"ל (סנהדרין קח.) בקרא ועדתו אם יש להם חלק לעולם הבא, למאן דאמר אין לו חלק לעולם הבא, גם שורשו ביעקב נמאץ, והוא מה ששאל השואל ולחשוב בן יעקב, ודקדק לומר שעקב עצמו לגיהנם, פירוש לא נתלוה לבד שהוא לזמן מועט, אלא עד סוף העולם, והוא מה שרמז במאמר שעקב עצמו לשון סוף ותכלית, כעקבים שהם סוף תכונת האדם, ורבותינו ז"ל ישתמשו בלשון זה כאומרם (סוטה מט.) 'בעקבות משיחא' וכו'. ותירץ לפי שהתפלל על עצמו וכו', פירוש לעולם שכן הוא, אלא שה' עשה נחת רוח ליעקב שהתפלל וכו'. או אפשר שסובר שיש לו חלק לעולם הבא, וזו היתה תפלתו של יעקב שלא יגיע כח החטא עד עיקר השורש שביעקב, ולא ינתק חבל הכסף מעיקרו, ויש תקוה לאחריתם:

והוא מאמר התנא (סנהדרין טז.) עליהם אמר הכתוב (ש"א ב ו) מוֹרִיד שָׁאוֹל וַיַּעַל, וראיתי לדקדק אומרו ויעל ולא אמר 'ומעלה', כשיעור שאמר בסמוך ה' יְמִית וּמַחֶה, וכמו כן אמר אחר כך (פס' ו) ה' מוֹרִיד וַיַּעַל. אכן נתכוון לומר דברי התנא עצמו שעל עדת קרח הוא מדבר, לזה אמר ויעל פירוש כבר העלה אותם קודם שהורידם, שהרי קדמה תפלת יעקב לירידתם, ומאז נכתבו בספר העליה:

השכינה שכנה לכבוד כל ישראל

וַיִּקְהֲלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב לָבָם בִּי כָּל הָעֵדָה בָּלֵם קְדוּשִׁים וּבְתוֹכָם יִי וּמַדּוּעַ תִּתֵּן נַשְׂאֹו עַל קָהֵל יִי: (טז, ג)

והוא מאמר בתוכב ה'. ואומרו ומדוע וגו' פירוש למה אתם מוסיפין היכר הרוממות לעצמכם עליהם, הכוונה בזה שהם אומרים שאיש ישראל הקרב לגדר שעומד בו אהרן חייב מיתה, זו פילג הנשיאות על קהל ה', ואין ראוי לזלזל כל כך בקהל קדוש קרובי אל עליון, לפסלם כלכתי הקרב לעבד לה' אלהיהם:

רב לבם בי כל העדה וגו' ומדוע וגו'. פירוש רבנות גדולה נטלתם לעצמכם, יותר מהראוי. ואם תאמר מה היא הרבנות הגדולה, **בי כל העדה בלם קדושים**, ועוד להם **בתוכב ה'**, מה שלא הציגה אומה בעולם, ואתם רבנים עליהם. עוד רמזו במאמר זה לומר כי השכינה שכנה לכבוד ישראל, לא לכבוד אהרן,

טבע הרע לשנוא הטוב בלא סיבה

ויחַר לְמֹשֶׁה מֵאֵד וַיֹּאמֶר אֵל יִי אֵל תִּפְּן אֶל מִנְחָתָם לֹא חָמוּר אֶחָד מֵהֶם נִשְׁאָתִי וְלֹא הִרְעֵתִי אֶת אֶחָד מֵהֶם: (טז, טו)

דע כי האדוקים יש כח בהם להפקיע זכות הנמאצת לרשעים, כשיראו שהם מוחלטים ברע. והוא סוד לדיק מושל ביראת אלהים (ש"ב כג ג), פירוש מושל ביראת ה' שיעשה האדם, אם יראא בעיניהם להפקיע זכותו ממנו, יש כח בידם, מה שאין הקדוש ברוך הוא כביכול עושה, ותמאץ דין שלמטה כיוצא בדבר, שיכולין בית דין להפקיר נכסי אדם רשע, כאומרם (גיטין לו:) הפקר בית דין הפקר:

ואם תאמר למה כך משה להפליא עונשם של אלו, ואם לא שנתחם אותו, לא מפני זה יתחייבו כל כך עונש. גם יש לבדל הדין לחוש כאן ולומר 'אין אדם נחשד על דבר אלא אם כן יש בו, ואם אין בו כולו יש בו מקצתו' (מו"ק יח:), לזה אמר לפני ה' טעם

הרשעים עמו, מזה הכיר היותם בחינת הרע גמור, אשר טבעו לָשֹׂא בחינת הטוב שנתחם מות בלא סיבה, ולזה **אמר אל ה' אל תפן אל מנחתם**. והכוונה בזה לא שאלו לאדם שאין בידו מלוות ומעשים טובים, וכבר קדם לנו 'שאין הקדוש ברוך הוא מקפח שכן כל בריה ובריה' (ב"ק לח:), ואפילו של רשעים דכתיב (דברים לב ז) אֵל יִמְנֶנָּה וְאִין עֹוֹל, ולא ולמד משכר פסיעותיו של אותו רשע (סנהדרין לו:), אשר על כן חש משה שתעמוד להם איזה מזה שצידם שהזכות תולה, לזה בקש מה' ואמר **אל תפן אל מנחתם**, פירוש אפילו זכות שכבר הגיעה מנחה לה', לא יפן לה ולא יביט אליה:

ואם תאמר איך יבטל מדתו יתברך לאנשים ההם לעוות משפטם.

המספיק לחייבם. והתחיל להסיר מיחוץ השקד ואמר לא חמור וגו', פירוש אין להם מקום לחושדני ממנו בשכרה, שהרי דרך המלכים לקחת לורכיהם מהעם, ובפרט צענינים שהם לאורך העם, והוא אפילו חמור אחד שהיה צריך לו לבוא עליו ולגוללם לא נשא (תנחומא ז), ואם כן מניין להם מקום לחושדו בשכרה:

והוסיף לומר ולא הרעותי וגו', פירוש תאמר שיש להם שנאה עמי לחיזו סיבה שגרמתי להם בדבר הרגיל בעולם שיארעו דברים בין בני אדם שמהם יומשכו איבות, לא הרעותי וגו', פירוש מימי לא עשיתי להם רעה שתמשך להם שנאה עמי מסיבתה. ודקדק לומר את אחד מהם, פירוש אפילו בהמשכת הרע מאחד מהם לחזרו לא סיבתתי, כמו שתאמר (ס) 'לא באו לפני לדון וחייבתי את הזכאי או זכיתי את החייב' שהרע הוא. את

אחד מהם, פירוש שכשמחייב ממון לאחד לתת לחזרו, הרעה נמשכת לו מחזרו שנוטל ממנו מה שאינו חייב לו, ואפילו זה לא עשה עליו השלום, לא שהיה דן בנבואה דין אמת לאמיתו, וכמו שאמרו ז"ל (זוהר ח"ב עה). בפסוק (שמות יח טז) כי יקרה לך דבר פלא אל:

מעשה אין סיבה לשנאתם וחסדם בשום אופן, ואין זה אלא לאד היותם חלק רע גמור, וטבע הרע לשנוא הטוב שנאה עזה טבעית בלא סיבה, מעשה כל כיוצא בזה מורה לעקרו ולהפקיע זכותו, לבל יפן ה' למנחתם, כי באלו רשעים רבה (משלי יא י): וסובר אני כי האנשים הרשעים האלה, אינם בכלל עדת קרח שנאמר עליהם (ס"א ב ו) מוריד שאל ויעל (סנהדרין קח), שאלו אבדה תקותם שכולן ענף הקליפה כן יאבדו כל אויבי ה':

כשהשטן מקטרג נתפסים אף על עבירות קלות

הבדלו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם ברגע: (טז, כה)

ואכלה אותם ברגע. צריך לנעת למה אמר ברגע, ואם להודיע כי הוא שגיא כח להרוג ששים ריבוא כרגע, כבר הודיע זה מקודם דכתיב (שמות לג ה) רגע אחד אעלה בקרבך וכליתך. ונראה לפי דברי המדרש (במדב"ר יח ו) שהביא רש"י בפסוק (ד) ויפל על פניו, 'זה בידם סרחון רביעי, [חטא]ו] בעגל במתאוננים במרגלים וכו'', ע"כ. אם כן עון המרגלים קדם למחלוקת קרח, ושם פירשתי (לעיל יד ט) כי גזירת כליה שגזר ה' על הדור ההוא נתקיימה, אלא שהועילה תפלת משה שלא ימות העם כאיש אחד, אלא בהמשך זמן ארוך, אם כן העדה כבר היא מחוייבת כליה, לזה בא מאמר ה' כאן בחידוש הגזירה שיהיה ברגע, פירוש שלא יאריך להם הזמן כמו שנתרצה מקודם:

ולדרך זה מצאנו נחת רוח לקושיא שבענין, למה יגזור ה' מיתה על עדת ישראל שלא היתה ידם במעל, וכמו שנתגלה ממאמר משה בסמוך (פס' כג): האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקלף. ולדברינו לא שכתב היו ישראל מחוייבי מיתה מעוון המרגלים, אלא שה' האריך להם זמן, ואמרו ז"ל (תנחומא ויגש א) 'שהשטן מקטרג בשעת הסכנה', ואיוו למי שיש בידו שיחה בין ישתבח ליוצר לחזור מעורכי המלחמה (אור"ח סי' נד ס"ג בשם היושלים), הגם

שאין בחטא כדי להמית, וכמו כן במה שלפנינו, כיון שהיו מחוייבי מיתה אין נמלטים בלאת המשחית, ויכלו באפס תקוה:

שוב האנתי וראיתי כי דברי ה' כאן הם רפואה ותעלה לעדת ישראל, כי אם לא היה ה' אומר הבדלו מתוך העדה והיה יוצא המשחית, היו נמלטים הצדיקים שלא היו בכלל גזירת המרגלים, וכל שהיו בכלל גזירת המרגלים היה המשחית מכלה אותם, ולומר ה' לישראל שיהיו נבדלים מהם לבל יקר להם מקרה רע, לא היה להם זכות לזה, שהרי סוף סוף היה בידם שמץ מהחטא שלא מיחו בקרח, ואדרבא באו לרנונו, לזה נתחכם ה' וורה למשה ואהרן להבדיל הצדיקים, והעירו לבקש רחמים עליהם, ובאמצעות זכותו של משה אמר ה' אליו (פס' כד) דבר אל העדה וגו' העלו מסביב וגו':

ולדרך זה נוכל לפרש כי מאמר ה' שאמר למשה ואהרן הבדלו, לא בא הדיבור אלא להערים להתפלל, לא שהיה צריך משה להבדיל לבל יספו בחטאת קרח. ואולי כי הוא זה מה שרמז במאמר לאמר, פירוש שתכלית המאמר האמור בענין הוא לאמר מאמר הבא אחריו, שהוא ענין הבדלת ישראל מעדת קרח, כי לענין משה ואהרן אין צריכין להבדל, וכפי זה אין לנו צריכין למה שפירשנו שצא הדיבור על בני ציהם ועל הצדיקים שכווצא בהם:

משה הזכיר חסדים כדי למתק הדינים

ויפלו על פניהם ויאמרו אל אלהי הרוחות לכל בשר האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקלף: (טז, כב)

הנראה במעשה הוא שאיש אחד יחטא ועל כל העדה תקלף, שאין כל העדה בחטא זה ואתה ממית כולן, ומעתה חס ושלום הרוח תמאן באלהות כזה:

דברי שבח והלל עושים נח"ר למעלה

עוד נתכוין לדבר לפניו דברי ריטוי המתקבל לפניו, על פי מה שקדם לו בידיעת הדרגת החפץ שיש לבזר, האחד הוא שצח והלל אשר יתנו לו כצח מעלה. למעלה ממנו שצח והלל אשר יתנו לו נשמות הצדיקים משני אורות החיים, אור אחד של נשמות

סעדיין לא באו לעולם הזה, שעליהם אמרו ז"ל (ויכחות סב). 'עד שיכלו נשמות שבגוף', ואור שני של נשמות שכבר באו לעולם הזה וחזרו ונתנו באור החיים, וכולם נותנים שיר ושבח והודאה לבורא יתעלה שמו, בסוד (משלי טז ד) כל פֶּעַל ה' לְמַעַנְהוּ. למעלה מהם השיר והשבח העולה מהנשמות אשר הם בעולם הזה, אשר הם תוך הבשר והוא מונעם מהכיר ה', והם מתעצמים לאהוב ה' ולשבתו ולהודות למאמרו, זה עליון וחשוק אלל הבורא למעלה מהכל, וכמו שמבוארים הדברים בהרחבה בספר הזוהר (עיי' ח"א

רז), גם בדבריהם ז"ל (מדרכ משלי יד כח, ועוד). ולזה נתחכם משה ורילה ה' בדבר שהוא חפץ בו, ואמר אלהי הרוחות לכל בשר, שאתה חפץ שאלהותך תהיה לרוחות בזמן שהם בבשר, ואם אתה ממיתם אתה חסר רצון זה, ואין נכון להגביר הדינים שיסודבו הפסד קבלת אלהותך לרוחות שבבשר, שהוא רוס תכלית תשקד: ואמר האיש אחד יהמא, לומר שכפי הדין אין להם חיוב, כי כולן לא חטאו לחיובם, אלא אתה בא עליהם בקאף שהוא תגבורת הדין, והוא אומרו תקצוף:

החביב אצל ה', ממלאים לו כל תאוות לבו

ויאמר משה בוזאת תדעון כי יי שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי: (טז, כח)

בדבר כי הוא זה הראוי לכהונה. לזה אמר בוזאת תדעון כי ה' שלחני לעשות את וגו', לא שהייתי עושה והוא מסכים על ידי למה שהייתי חפץ בדעתי, וכנגד חשק השני שהיה חושק בלבו על הדבר, אמר כי לא מלבי, פירוש לא הייתי אני חפץ בדבר וה' מסכים על מה שבלבי. ושיעור תיבת כי הוא על זה הדבר, טעם – שאני כריך להוכיח שה' שלחני – לשלול שאני עושה מה שלא הסכים ה' עליו, אלא לשלול שלא מלבי היו הדברים כנזכר, והבן:

הסבר למה האשימו את משה שהמית עם ה'

וילינו כל עדת בני ישראל ממהרת על משה ועל אהרן לאמר אתם המיתם את עם יי: (יז, ו)

וילינו כל וגו' לאמר אתם וגו'. כריך לדעת אומרו לאמר, אחר שהתלונה היא על משה ועל אהרן מה מקום לומר לאמר. ואולי כי העם לא אמרו הדברים ככתבן אתם המיתם את עם ה', אלא אמרו דברי תלונות שקונות כללות דבריהם היא אתם המיתם וגו', לזה אמר וילינו וגו' וכוונת תלונתם היא לאמר להם אתם המיתם וגו':

עוד יראה בהעיר עוד, איך טח מראות עיניהם לעשות תלונה על משה בלא סיבה, מה פשעו ומה חטאתו, ומה גם אחר שראו כמה השפיל עצמו לפני דתן ואבירם אולי יסובו וכו' (לעיל טז כה), זה יגיד שהשתדל לבל ימותו. אכן תרעומת העדה היתה על מה שעשה משה המבחן של הקטרת בכולן יחד, שהיה לו לעשות המבחן בקרח לבד, וכשהיה ה' עושה בו המשפט לא היו נגשים המאחזים וחמשים נשיאי עדה, ולא היו מתים. והוא אומרו לאמר אתם המיתם וגו', פירוש במאמרם שאמרתם להם (לעיל טז יז) קחו איש מחפתו וגו' חמשים ומאחזים, בזה המיתם את עם ה', ולא התרעמו העדה על מיתת קרח דתן ואבירם, אלא על המאחזים וחמשים שכולן היו ראשי סנהדרות. ולדברי רבותינו ז"ל (עיי' רמב"ן) שאמרו שתרעומת העדה היתה למה שאיום להקטיר הקטורת, שהיא עבודה יותר קדושה וחמורה, ולא עשה המבחן באלה משאר עבודות, יתבאר גם כן על זה הדבר, לאמר אתם המיתם, פירוש במאמרם שאמרתם להם להקטיר קטורת, אתם הייתם סיבה שימותו:

פניני וחידושי אור החיים הק'

צריך להאמין בעושי רשעה שהם רשעים

סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה (טז, כו). נתחכם [משה רבינו] עליו השלום לזכותם בנועם דבריו, באמצעות שיעריכם בערך רשעים, והוא אומרו האנשים הרשעים, פירוש שיהיו בעיניהם ערך רשעים, ויסורו מעליהם, כי יאמינו בכליונם ויראו פן תדבקם הרעה, ובשכר זה יחוננם ה'. והגם שכבר נתרצה ה' לומר להם חללו (פס' כח), עם כל זה הצדיקים חפצים לצדק בני דורם לאכול מפרי דרכם:

מטות כל הנשיאים היו מעץ אחד

ויתנו אליו כל נשיאיהם מטה לנשיא אחד וגו' ומשה אהרן בתוך מטותם: (יז, כה). ... ואפשר לומר שככה עשו, שלקחו עץ אחד וחלקוהו לשנים עשר חלקים, וכל שבט לקח שיבא מכשורא [חלק מהקורה], ואין הפרש בין של אהרן לשל כולן, שבזה יצדק המבחן. ובזה ידויק מאמר הכתוב ויתנו אליו כל נשיאיהם וגו' ומטה אהרן בתוך מטותם. פירוש חלק אחד מתוך העץ, שממנו לקחו מטותם. שוב בא לידי מאמר רבותינו ז"ל (במדבר יח ט) שאמרו כדברינו:

משה מותר לו ליכנס לעזרת הכהנים

אתה ובניך ובית אביך אתה (יח, כ). ... אלא נראה פירוש בית אביר זה משה, וכמאן דאמר (זבחים קב). שלא פסקה כהונה ממשה, ואפילו למאן דאמר שלא נתכהן משה אלא בשבעת ימי המילואים, סובר אני שלא נאסר ליכנס למקום דריסת רגלי הכהנים: